

עין יצחק

כתיבה ועריכה:
הרב מרדכי גור ראש הכולל

פרשת יתרו
תשפ"ד
גיליון מספר 365

הגיליון השבועי מפינת ההלכה מאת מרן הראשל"צ הרב יצחק יוסף שליט"א

ברכת שהחיינו על בגדים שונים

שעת הברכה • מחלוקת הראשונים • לשון 'אין צריך' בברכות • תמיהה על דברי האור לציון • ארגונים המחזירים בתשובה

שכיום המנהג שלא לברך ברכה זו. ואם רוצה האדם יכול לכוון בברכות השחר בברכת מלביש ערומים על הבגד החדש, אך אין לברך ברכה בפני עצמה. וכן הדין לגבי ברכת 'עוטר ישראל בתפארה', שאין לברך אותה בפני עצמה על כובע חדש.

שהחיינו על בגד שאינו חשוב

נחלקו הראשונים, האם מי שלובש בגד שאינו חשוב צריך לברך שהחיינו או שמא רק הלוּבש בגד חשוב כגון חליפה או חולצה, אבל מי שלובש בגד שאינו חשוב כמו גרביים (אפילו גרביים טובות, מכד טוב) או לבנים וכיוצ"ב אינו צריך לברך. דעת התוס' שאין צריך לברך שהחיינו על בגד שאינו חשוב. אך דעת הרא"ש שיש לברך שהחיינו גם על בגד שאינו חשוב, כי סו"ס הוא הנהגה ממנו. וזה לשון התוס' (ברכות נט: ד"ה ורבי), ואומר ר"י, דוקא בבגדים חשובים דומיא דבית חדש נקט כלים חדשים, אבל שאינם חשובין כ"כ כמו מנעלים ואנפליאות וחלוק וכיוצא בהן אין צריך לברך. ע"כ. אבל הרא"ש כתב שם (פ"ט סי' טז), ויראה לי שהכל לפי מה שהוא אדם שיש עני ששמה בחלוק יותר מעשיר בכלים חשובים. שעשיר קונה חליפה חדשה בממון רב, ויכול להיות עני שאין לו הרבה כסף, וישמה בחלוק פשוט שקונה יותר מהעשיר. והגמ' מספרת (נדרים מט:): על רבי יהודה שהיתה לו רק גלימה אחת והיה משתמש בה כשהיה יוצא לשוק, וכשהיה מתפלל, והיה מברך ברוך שעטני מעיל, לפי שהיה חשוב עליו כמעיל לעשיר.

בתרומת הדשן (סימן נו) פסק כדעת התוספות, שאין לברך שהחיינו על בגד שאינו חשוב, וכתב שאע"פ שדעת הרא"ש שיש לברך, כי הכל לפי מה שהוא אדם, והביא גם ראייה לדבריו, שבברכת שהחיינו הכל לפי מה שהאדם שמה בברכה, מ"מ

שאלה: אדם שקנה ציצית חדשה, העשויה מכותנה, האם צריך לברך עליה שהחיינו, כמו בגד חדש. כמובן, המדובר בטלית קטן שיש בה את המידות הנצרכות לפי ההלכה, דהיינו 96 ס"מ אורך על 48 ס"מ רוחב, שהם המידות שבהם יוצאים ידי חובת ציצית. והשאלה היא כיון שטלית קטן הוא בגד פנימי ואינו דומה לחולצה וחליפה וכיוצא בהם, האם עדיין יש לברך עליו 'שהחיינו' או לא. יש היום ארגונים המחזירים בתשובה, שנותנים לאנשים טליתות קטן בחינם בתנאי שילבשו אותם, והשאלה הנשאלת האם יש להורות להם שיברכו שהחיינו.

וכן יש לשאול על הקונה בגד שינה הנקרא 'פיג'מה', או גרביים, שאר בגדים פנימיים, כיפה וכיוצ"ב, האם צריך לברך עליהם שהחיינו או לא.

שעת ברכת שהחיינו

תשובה: בברכות (נד). איתא, שהקונה בגד חדש מברך שהחיינו. והנה פשט הדברים משמע שצריך לברך בשעה שקונה את הבגד, וכ"מ מפשט לשון השולחן ערוך (סי' רכג ס"ד). אולם כבר כתבו רבים מהאחרונים, שאין לברך בשעת הקניה אלא שיש לברך בשעת הלבישה שאז שמחתו יותר גדולה. וכך כתבו הגאון רבי מרדכי כרמי בספרו מאמר מרדכי (שם אות ה), וכך כתב ג"כ הגאון רבי אליעזר פאפו בס' חסד לאלפים, וכ"כ ג"כ הבן איש חי (פרשת ראה אות ה), שיש לברך רק בשעת הלבישה שאז שמחת הלוּבש גדולה יותר.

ברכת מלביש ערומים ועוטר ישראל בתפארה

בירושלמי מובא, כי הלוּבש בגד חדש עליו לברך 'מלביש ערומים', והוזכר ג"כ בשו"ע (סי' רכג ס"ד). אך האחרונים כתבו

הממעט בברכות לא הפסיד, והעיקר כדעת התוספות שאין לברך שהחינו
על בגד שאינו חשוב.

דברי הרדב"ז

הרדב"ז כתב, שאף לדעת התוספות, מי ששמח מאוד בבגד שקנה, יש לו
לברך שהחינו, ולדעתו כל מה שכתבו התוספות זה באדם רגיל שאינו עשיר
כ"כ ואינו עני כ"כ, ולכן אינו שמח כל כך מבגד שאינו חשוב, שהרי אדם רגיל
אינו שמח כ"כ מקניית גרביים וכיוצא, אבל אם הוא עני מרוד, והוא מאוד
שמח בקניית הבגד, אפילו אם אינו חשוב, יש לו לברך שהחינו.

לשון 'אין צריך' בהלכות ברכות

דעת המאירי, שכל מה שכתבו התוס' שאין צריך לברך, היינו שאין צריך,
אבל אם רוצה יכול לברך, ואין בזה ברכה לבטלה. ובאמת כן מדויק מלשון
התוס', שהרי כתבו 'אין צריך לברך', ומשמע, שרק אין צריך אבל אפשר.
אולם אין לסמוך על דיוק זה, כיון שבעניני ברכות מצאנו שכתוב, שאין צריך
ואף אסור לברך, כיון שבעניני ברכות יש לחוש לברכה שאינה צריכה, וכל
מה שאפשר לברך, זה משום שחז"ל אמרו לברך, ושאינן בזה משום ברכה
שאינה צריכה, אבל אם אין צריך לברך, חוזר האיסור של ברכה שאי"צ ואסור
לברך.

הרמב"ם (פ"י מהלכות גירושין) כתב, אם גרש את אשתו בגט פסול, או
שהיתה ספק מגורשת ורצה להחזירה, הרי זו מותרת לבעלה. ואינו צריך
לחדש הנשואין ולברך שבע ברכות ולכתב כתבה עד שתתגרש גרושין
גמורין. עכ"ל. וכתב הרב המגיד, שמה שכתב הרמב"ם אין צריך אין הכוונה
שאם רוצה יכול לברך, אלא יש גם איסור בדבר. וכ"כ הבית שמואל. וכן
העלה הגאון רבי שלמה קלוגר בסוף ספר מי נדה (בהשמטות).

עוד כתב הרמב"ם (בפ"א מהלכות ברכות), שהטועם את התבשיל אינו צריך
לברך, שמטעמת אינה צריכה ברכה. וגם כאן כתב הגאון רבי יצחק טייב
בערך השלחן שהכוונה שאסור לו לברך. ואי"צ להגיה 'אין לברך' כמו שכתב
הב"ח. כי בעניני ברכות כשכתוב 'אין צריך' הכוונה שאף אסור ואין לברך.

ואם כי יש לדון בדברי התוספות, ויש לפלפל בזה אם כוונתם שאין צריך או
שאין לברך, אך מדברי התרומת הדשן, מבואר להדיא שאסור לברך, ועל
פיג'מה וכיוצא אין לברך כלל.

מרחן השולחן ערוך (סי' רכג ס"ז) כתב: על דבר שאינו חשוב כל כך, כגון
חלוק, או מנעלים ואנפלאות (פי' מנעלים קטנים שחופין רוב הרגל), אין
לברך עליהם. ואם הוא עני ושמח בהם, יברך. וכתב ע"ז הרמ"א: ויש
אומרים, דאפילו עני אינו מברך על חלוק ומנעלים וכדומה, וכן גוהגין. ע"כ.

הרי שנחלקו מרחן השו"ע והרמ"א אם יש לברך שהחינו בזה, ולדעת מרחן אם
הוא עני יברך שהחינו על בגדים פשוטים, ולדעת הרמ"א אף שהוא עני לא
יברך.

מסקנא

להלכה נראה שאע"פ שמרחן פסק כדעת הרא"ש שיש לברך אם הוא עני
ושמח מבגדים אלו, למעשה אין לברך, כיון שיש החולקים וסוברים כדעת
הרמ"א, ספק ברכות להקל, ואף נגד מרחן. ואפילו שבדרך כלל אנו הספרדים
קיבלנו הוראות מרחן, במקום ספק ברכות, נוהגים שלא כדעת מרחן, מפני
חומר איסור ברכה שאינה צריכה. ולכן אין לברך ברכה שהחינו לא על חלוק,
ולא על פיג'מה ולא על לבנים ולא על גרביים ולא על כיפה, ולא מברכים
שהחינו רק על בגד שמתכבדים בו כמו חולצה או חליפה, או כובע חדש,
שבהם מברכים שהחינו.

דברי האור לציון

אלא שראיתי בספר אור לציון (ח"ב פרק מו סעיף ס) שכתב, שאם קנה
פיג'מה חדשה וכיוצא ושמח בה, מברך שהחינו, ותפס כדעת השו"ע.
ואע"פ שבהרבה דברים הוא חולק על השו"ע, כאן תפס כדעת השו"ע, שיש
לברך. וזה פלא, מדוע לא תפס כדעת החולקים, כדעת הרמ"א וסייעתו מפני
שיש כאן ספק ברכות. ואולי יאמרו ש'פיג'מה' שאני, כיון שהיא בגד חשוב
יותר ולא דומה ללבנים וכיוצא שהם בגדים פנימיים ממש. אבל אינו נכון
כלל, דגם פיג'מה היא בגד לילה ואין לה חשיבות כלל. והרי לא יוצאים איתה
לרחוב, ולכן אינה נחשבת כלל בגד חשוב. ולכן פלא מה שמבואר שם לברך.

וגם פוסקי הספרדים כתבו שאין לברך, כמ"ש הבן איש חי, והחסד לאלפים.
וכ"ש שכ"כ פוסקי אשכנז, החיי אדם והמ"ב. ולכן פלא איך מכשילים את
הרבים בספר זה. והלכה למעשה אין לברך שהחינו בכל אלו כמו שאמרנו.

שהחינו על ציצית

ולגבי מה שנשאלנו על האירגונים שמפיצים ציציות לציבור האם לברך
עליהם שהחינו, הנה יש שכתבו שאין לברך שהחינו רק על טלית גדול,
אבל על טלית קטן שהיא תחת הבגדים אין לברך. אף אם הטלית עשויה
מצמר, וכ"ש אם היא עשויה מבד כותנה שהוא פשוט יותר שאין לברך.

אבל אם החוזרים בתשובה מברכים שהחינו על ציצית, ועושים להם מעמד
מיוחד לזה, אפילו אם מברכים על ציצית מבד כותנה, אין למחות בהם, ויש
לקיים מנהגם. כיון שיש לצרף כאן כמה צירופים. ואע"פ שקיי"ל שאין
סומכים על ס"ס בברכות, מ"מ אין למחות בהם בזה. וכשיתקדמו בעבודת ה'
יאמרו להם שיש לימנע מלברך.

מתעשרה במוסדותינו

עם חיילים שחזרו מהקרבות בעזה

לעילוי נשמת הרב מיכאל בן פרוחה זצ"ל נשיא המוסדות

לקבלת העלון במייל ולכל הארה והערה: לתרומות והנצחה עמותת חזון מיכאל יתן להאזין לשיעור בכל יום שישי בשעה 15:40
m0507497878@gmail.com בנק מזרחי טפחות סניף 591 מ.נ. 105767 ברכת מורשת ובעידור חוזר בטלפון: 0799165000

פעילות המוסדות: כולל אברכים ❁ כולל יום שישי ❁ כולל בעלי בתים ❁ מדרשיה לנוער ❁ מדרשיה לבנות ❁ ארגון בני הישיבות ❁ ארגון הילדים בן מלך